

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**TẾT 14 THÁNG 7 CỦA NGƯỜI CAO LAN
Ở XÃ QUANG YÊN, HUYỆN SÔNG LÔ,
TỈNH VĨNH PHÚC**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA
CHUYÊN NGÀNH: VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

MÃ SỐ: 608

Sinh viên thực hiện : BẾ VĂN HẬU

Giảng viên hướng dẫn : ThS. VI VĂN AN

HÀ NỘI- 2013

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành bài khóa luận tốt nghiệp tìm hiểu về lễ tết 14 tháng 7 của người Cao Lan ở xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc, tôi đã tiến hành điều tra, nghiên cứu, thu thập tài liệu thực tế tại địa phương.

Lời đầu tiên tôi xin bày tỏ lời cảm ơn chân thành nhất tới: Phòng Văn hóa Thông tin huyện Sông Lô, Thư viện huyện Sông Lô, Ủy ban nhân dân xã Quang Yên, cùng sự đóng góp ý kiến của các già làng, trưởng bản, đồng bào người Cao Lan đã nhiệt tình giúp đỡ, tạo điều kiện thuận lợi, cung cấp cho tôi những tư liệu quý giá trong quá trình điền dã và khảo sát thực tế tại địa phương.

Đặc biệt tôi xin chân thành cảm ơn thầy giáo, TS. Vi Văn An là người thầy trực tiếp hướng dẫn, chỉ bảo tận tình cho tôi hoàn thành bài khóa luận này.

Do còn nhiều hạn chế về trình độ và khả năng, bài khóa luận không tránh khỏi những hạn chế và thiếu sót. Kính mong nhận được sự đóng góp ý kiến của thầy cô giáo và các bạn để bài khóa luận của tôi được hoàn thiện hơn.

Hà nội, ngày 10 tháng 5 năm 2013

Sinh viên

Bé Văn Hậu

MỤC LỤC

Lời cảm ơn	
Mở đầu	
1. Lý do chọn đề tài	
2. Mục đích nghiên cứu	
3. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	
5. Phương pháp nghiên cứu.....	
6. Đóng góp của đề tài.....	
7. Bố cục của đề tài	
Chương 1: Khái quát về địa bàn và tộc người nghiên cứu	
1.1. Khái quát về xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc	
<i>1.1.1. Vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên</i>	
1.2. Khái quát về người Cao Lan	
1.2.1. Tên gọi	
1.2.2. Dân cư và dân số	
1.2.3. Vài nét về lịch sử cư trú	
1.2.4. Hoạt động kinh tế.....	
1.2.5. Các đặc trưng văn hóa của người Cao Lan	
1.2.5.1. Văn hóa vật chất	
1.2.5.2. Văn hóa tinh thần.....	
Chương 2: Tết 14 tháng 7 của người Cao Lan ở xã Quảng Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc	
2.1. Nguồn gốc tên gọi tết 14 tháng 7	
2.1.1. Nguồn gốc tết 14 tháng 7.....	
2.1.2. Tên gọi tết 14 tháng 7	
2.2. Thời gian, địa điểm tổ chức	
2.3. Những công việc chuẩn bị cho ngày tết	
2.3.1. Về phân công công việc	

2.3.2. Chuẩn bị các loại bánh cho ngày tết	
2.4. Những lễ vật cần thiết cho ngày tết và ý nghĩa của nó	
2.4.1. Những lễ vật chính trong ngày tết	
2.4.2. Ý nghĩa của các loại lễ vật.....	
2.5. Hệ thống ban thờ cách cúng bái trong ngày tết 14 tháng 7	
2.5.1. Hệ thống ban thờ trong ngày tết 14 tháng 7.....	
2.5.2. Hình thức cúng bái trong ngày tết 14 tháng.....	
2.6. Một số kiêng kỵ trong ngày tết 14 tháng 7.....	
2.7. Các nghi lễ khác trong tết 14 tháng 7.....	
2.7.1. Lễ thượng điền	
2.7.2. Lễ cúng oan hồn.....	
2.7.3. Tìm thầy học chữ và học làm thầy cúng	
2.8. Vai trò ý nghĩa của ngày tết 14 tháng 7	
2.8.1. Vai trò của ngày tết 14 tháng 7	
2.8.2. Ý nghĩa của ngày tết 14 tháng 7	
Chương 3: Sự giao thoa và biến đổi trong Tết cổ truyền của người Cao Lan	
3.1. Sự giao thoa các nét văn hóa	
3.1.1. Sự giao thoa các nét văn hóa trong đời sống	
3.1.2. Sự giao thoa trong ngày tết 14 tháng 7	
3.2. Những biến đổi trong ngày tết tháng bảy của người Cao Lan	
3.3. Nguyên nhân của sự biến đổi trong ngày tết 14 tháng 7	
3.4. Đề xuất giải pháp bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa ngày tết 14 tháng 7.	
Kết luận	
Danh mục tài liệu tham khảo	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lễ tết cổ truyền là một loại hình văn hóa, là không gian sinh hoạt đời sống thường nhật của con người, nó là nhu cầu không thể thiếu trong đời sống tinh thần của nhân dân, nhất là trong xã hội nông nghiệp.

Từ lâu, lễ tết đã trở thành phong tục tập quán phổ biến của nhiều dân tộc ở Việt Nam. Tuy nhiên, mỗi một dân tộc đều có những đặc trưng văn hóa riêng và những sinh hoạt lễ tết khác nhau. Bên cạnh tết truyền thống của dân tộc Việt Nam, thì mỗi dân tộc còn có những ngày tết riêng của mình.

Đến với ngày tết 14 tháng 7 của dân tộc Cao Lan sẽ giúp chúng ta hiểu thêm một phần nào đó về không gian sinh hoạt văn hóa, phong tục tập quán của họ. Qua ngày tết này, ngoài mục đích nghiên cứu chuyên sâu về những biểu hiện, những nghi thức, vai trò, ý nghĩa của ngày tết, còn nhằm làm sáng tỏ thêm mối tương quan, giao thoa văn hóa giữa các tộc người.

Thông qua việc tìm hiểu nghiên cứu ngày tết 14 tháng 7 của người Cao Lan, để góp một phần làm cơ sở cho việc nghiên cứu văn hoá dân tộc, giúp cho các nhà quản lý, các nhà văn hóa có những chủ trương, chính sách phù hợp trong việc xây dựng nền văn hóa dân tộc Cao Lan nói riêng; góp phần giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa cổ truyền của tỉnh Vĩnh Phúc. Vì những lý do trên tôi chọn đề tài *Tết 14 tháng 7 của người Cao Lan ở xã Quang yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc* làm khóa luận tốt nghiệp.

2. Mục đích nghiên cứu

Tìm hiểu về văn hóa lễ tết truyền thống cụ thể là tết 14 tháng 7, nhằm hiểu biết được những giá trị sáng tạo và được lưu truyền trong văn hóa truyền thống, thể hiện sự hội tụ những sinh hoạt văn hóa của người Cao Lan nói riêng và các dân tộc thiểu số nói chung. Qua đó tăng cường tình hữu nghị sự

hiểu biết lẫn nhau giữa các dân tộc Việt Nam cũng như các dân tộc khác trong khu vực.

Làm rõ giá trị, vai trò, và ý nghĩa của lễ tết 14 tháng 7, trong đời sống xã hội người Cao Lan.

Thông qua nghiên cứu tìm hiểu về lễ tết góp phần đưa ra những đề xuất bảo tồn và phát huy giá trị của lễ tết nhằm xây dựng đời sống văn hóa cho đồng bào người Cao Lan nói riêng.

3. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Trong những năm qua, công tác sưu tầm, tìm hiểu, bảo lưu về văn hóa các dân tộc thiểu số ở Việt Nam luôn được chú trọng tìm tòi. Với sự đóng góp của các nhà văn hóa, nhà nghiên cứu dân tộc học, các công trình nghiên cứu về văn hóa dân tộc thiểu số ngày càng mở rộng, phát triển. Đặc biệt với sự ra đời của Hội văn nghệ dân gian Việt Nam, là một tổ chức chính trị xã hội nghề nghiệp, nằm trong khối Liên Hiệp các Hội văn học nghệ thuật Việt Nam. Mục đích của hội là “ Sưu tầm, nghiên cứu, phổ biến và truyền dạy vốn văn hóa, văn nghệ dân gian các tộc người Việt Nam”. Hội đã góp phần không nhỏ trong việc bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa, văn nghệ mang đậm bản sắc dân tộc.

Cho đến nay đã có rất nhiều công trình, cuốn sách nghiên cứu về người Cao Lan, với sự đóng góp của nhiều nhà nghiên cứu văn hóa, nhà nghiên cứu dân tộc học khác nhau. Mỗi một tác giả, một công trình nghiên cứu lại thiên về một mặt nào đó trong văn hóa truyền thống Cao Lan. Nhìn chung các công trình nghiên cứu về người Cao Lan, chủ yếu là các công trình nghiên cứu tổng quát, khái quát về quá trình tộc người, cái tổng thể chung về văn hóa tộc người với các tác giả, tác phẩm như: Phù Ninh- Nguyễn Thịnh, *Văn hóa truyền thống Cao Lan*. Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội, 1999; Nguyễn Nam Tiến, *Về nguồn gốc và quá trình di cư của người Cao Lan- Sán Chí*, TCDTH

số 1/1973; Nguyễn Nam Tiến, *Về mối quan hệ tộc người giữa hai nhóm Cao Lan- Sán Chí*, TCDTH số 1/1972; Nguyễn Khắc Tụng, *Về người Cao Lan- Sán Chí*, Tư liệu viện Dân tộc; Đặng Huy Kiêm, *Dân tộc Cao Lan*, TCDTH số 1/1969; Lâm Quý, *Văn hóa Cao Lan*, Nxb KHXH, H, 2004.

Qua các công trình nghiên cứu, các cuốn sách của các tác giả đã đi sâu vào việc nghiên cứu về nguồn gốc, quá trình di cư vào Việt Nam, tang ma, trang phục...những đặc điểm văn hó truyền thống nổi bật của đồng bào. Trong các cuốn sách đều đã đề cập đến các yếu tố văn hóa, nhà cửa, công cụ sản xuất, vận chuyển, tôn giáo, tín ngưỡng, lễ hội, lễ tết, của đồng bào. Song chưa thực sự đi sâu vào tìm hiểu một cách tổng thể chi tiết về ngày lễ tết của người Cao Lan.

Với đề tài nghiên cứu về tết 14 tháng 7 của người Cao Lan, ở xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc, nhằm đi sâu vào việc nghiên cứu làm nổi bật thêm về phong tục tập quán ngày tết cổ truyền của đồng bào. Hàng năm vào thời điểm diễn ra lễ tết cũng đã có không ít những nhà nghiên cứu, phóng sự đi thực địa để hoàn thành bài nghiên cứu của mình nhưng chủ yếu vẫn là những nghiên cứu trong phạm vi hẹp. Vì vậy đây là công trình nghiên cứu góp phần tìm hiểu rõ được giá trị cũng như vai trò, ý nghĩa của lễ tết 14 tháng 7, của đồng bào dân tộc Cao Lan ở xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng là lễ tết 14 tháng 7, của người Cao Lan ở xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc truyền thống và hiện nay, vai trò và ý nghĩa của nó trong đời sống cộng đồng người Cao Lan.

Phạm vi nghiên cứu được giới hạn trong cộng đồng người Cao Lan tại xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc.

5. Phương pháp nghiên cứu

Để hoàn thành bài khóa luận này, tôi đã sử dụng một số phương pháp nghiên cứu sau:

Phương pháp điền dã dân tộc học nhằm thu thập nguồn tư liệu thực tế tại địa phương, phỏng vấn, ghi chép, quan sát, nghiên cứu tư liệu và xử lý thông tin.

Phương pháp miêu tả, phân tích tổng hợp để xử lý tư liệu và biên soạn và rút ra nhận xét.

6. Đóng góp của đề tài

Cung cấp tư liệu về lễ tết cổ truyền (14 tháng 7) của đồng bào Cao Lan tại địa bàn nghiên cứu.

Góp phần nhận diện về nét văn hóa truyền thống của người Cao Lan ở Việt nam nói chung, ở Quang yên nói riêng. Giúp bà con nâng cao nhận thức và tự hào về văn hóa dân tộc mình hiện tại.

Đề xuất các giải pháp phù hợp để giữ gìn, phát huy giá trị của các ngày lễ tết trong đời sống cộng đồng của người Cao Lan.

7. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận và phụ lục, nội dung chính của bài nghiên cứu được trình bày trong 3 chương:

Chương 1: Khái quát về địa bàn và tộc người nghiên cứu

Chương 2: Tết 14 tháng 7 của người Cao Lan ở xã Quang Yên, huyện Sông Lô, tỉnh Vĩnh Phúc

Chương 3: Sự giao thoa và biến đổi trong tết cổ truyền của người Cao Lan

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Văn Ái, *Văn hóa dân gian người Sán Chí ở tỉnh Thái Nguyên*, Nxb Văn hóa dân tộc, 2012.
2. Khổng Diễn – Trần Bình, *Dân tộc Sán chay ở Việt Nam*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội 2011.
3. Phương Bằng, *Dân ca Cao Lan*, Nxb Văn hóa dân tộc, 1982.
4. Trần Bình, *Văn hóa mưu sinh của các dân tộc thiểu số vùng Đông Bắc Việt Nam*. Nxb Thời đại, Hà Nội 2011.
5. Nguyễn Nam Tiến, *Về nguồn gốc và quá trình di cư của người Cao Lan – Sán Chí*, Tạp chí Dân tộc học, 1/1973.
6. Nguyễn Nam Tiến, *Về mối quan hệ tộc người giữa hai nhóm Cao Lan – Sán Chí*, Tạp chí dân tộc học, 1/1972.
7. Phạm Nhân Thành, *Văn hóa các dân tộc ít người ở Việt Nam*, Nxb Dân trí, 2011.

8. Nguyễn Thịnh, *Văn hóa truyền thống Cao Lan – Phù Ninh*, Nxb Văn hóa dân tộc, 1999.
9. Ngô Văn Trụ (chủ biên), *Dân ca Cao Lan ở Bắc Giang*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, 2010.
10. Lâm Quý, *Văn hóa Cao Lan*, NXB Khoa học xã hội, 2004.
11. Lâm Quý, Phương Bằng, *Truyện cổ Cao Lan*, Tạp chí Văn hóa, 1983.
12. *Các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía Bắc)*, Viện dân tộc học, Nxb Khoa học xã hội, 1978.